

Täysistunto

Tiistai 6.9.2022 klo 13.59—18.24

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta Hallituksen esitys HE 118/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskustelua varten varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Ministeri Mikkonen, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä. [Krista Mikkonen: Anteeksi, pieni hetki!]

Keskustelu

16.56 Sisäministeri Krista Mikkonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todelakin minulla oli vielä kolmas lakiesitys, joka ei koske tuota ulkomaalaislakia niin kuin nuo edelliset, vaan tämä on esitys laiksi poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta.

Varmasti Suomen turvallisuustilanne on yksi eduskunnan tärkeistä keskustelunaiheista tänä syksynä, ja me sisäministeriössä teemme jatkuvasti työtä sen eteen, että suomalaisten arki sujuu turvallisesti ja turvallisuusviranomaisten toimintaedellytykset ovat ajan tasalla. Syksyn kuluessa tulemme esittämään eduskunnan käsiteltäväksi useita maamme turvallisuusviranomaisia koskettavia lakeja.

Tänään lähetekeskustelussa olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisin hallinnosta annettua lakia. Hallitus esittää, että suojelupoliisin virka tai virkasuhde voitaisiin tietyissä rajatuissa tapauksissa täyttää haettavaksi julistamatta, jos tehtävän luonne sitä välttämättä edellyttää. Samoin keskusrikospoliisin ja paikallispoliisin virka tai virkasuhde, jossa tehtäviin kuuluu tietolähdetoiminta, valeosto, peitetoiminta tai todistajan-suojelutehtäviä, voitaisiin täyttää sitä haettavaksi julistamatta, jos tehtävän luonne sitä välttämättä edellyttää.

Suojelupoliisin ja poliisin toimenkuvaan kuuluu tehtäviä, joissa työntekijöiden henkilöllisyyden suojaaminen on välttämätöntä heidän oman turvallisuutensa sekä tehtävän onnistumisen kannalta. Näissä tehtävissä henkilöllisyyden suojaaminen on tarpeellista työtehtävien aikana, mutta asia on huomioitava myös rekrytointivaiheessa. Julkisessa hakumenettelyssä hakijoiden nimet ovat julkisia ja hakijoilla on mahdollisuus valittaa nimityspäätöksestä. Tämä mahdollistaa nimilistojen keräämisen hakijoista ja tehtäviin valituista. Myös tarkempien tietojen kerääminen henkilöistä on mahdollista nimitysprosessiin liittyvistä asiakirjoista, kuten muistioista ja ansioyhteenvedoista. Lakiesityksen tavoitteena on estää

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2022 vp

nykyisen sääntelyn mahdollistama tietojen kerääminen henkilöllisyyksistä ja sen mahdollistama haitallinen vaikuttamisyritys tai vaikuttaminen.

Arvoisa puhemies! Julkinen hakumenettely on tärkeä lähtökohta julkisia virkoja täytettäessä, ja hallituksen esityksen mukaan se on jatkossakin pääsääntö myös suojelupoliisiin ja poliisiin osalta. Ei-julkista hakumenettelyä harkittaessa on arvioitava menettelyn välttämättömyys, ja arvioinnissa on otettava huomioon henkilöstö- ja organisaatioturvallisuus, täytettävä tehtävä ja siihen liittyvät uhkat, keskusrikospoliisissa ja paikallispoliisissa tarve salaisen tiedonhankinnan suojaamiseen ja suojelupoliisissa siviilitiedustelun suojaaminen. Neljäntenä arviointiperusteena on muu erittäin tärkeä yleinen tai yksityinen etu.

Lakiesityksen valmistelussa on arvioitu, että suojelupoliisissa täytetään vuositason 30—40 sellaista virkaa tai virkasuhdetta, joiden yhteydessä voitaisiin harkita ei-julkista täyttömenettelyä. Suuri osa suojelupoliisin rekrytoinneista hoidetaan jatkossakin julkisella menettelyllä. Ei-julkinen menettely koskee niitä suojelupoliisin virkoja, joissa olisi erityinen tarve suojata tehtävää ja sen hoitajaa. Suojelupoliisin osalta on syytä huomata, että suojelupoliisin rekrytointien julkisuus muuttui aiempaa ongelmalliseksi sen jälkeen, kun tiedustelulainsäädäntö tuli voimaan vuonna 2019 ja suojelupoliisista tuli myös tiedustelupalvelu. Sen myötä supolla on aiempaa suurempi tarve pitää tietyt tehtävät ja niiden tekijät poissa julkisuudesta.

Keskusrikospoliisin ja paikallispoliisin osalta on arvioitu, että rekrytointeja olisi vuosittain muutamia. Kaiken kaikkiaan keskusrikospoliisilla ja paikallispoliisilla on noin 150—200 tehtävää, joissa ei-julkista rekrytointia voidaan jatkossa harkita.

Turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön muutokset ja vaikeutuminen edellyttävät kykyä havaita uhat. Sisäisen turvallisuuden toimintaympäristö on aiempaa monimutkaisempi, rikollisuus on kansainvälistynyt ja ammattimaistunut. Tietyissä tehtävissä on tarve suojata turvallisuusviranomaisten henkilöllisyyttä rekrytoinnista alkaen.

Hallituksen tavoitteena on tukea suojelupoliisin, keskusrikospoliisin ja paikallispoliisin tehtävien tuloksellista hoitamista sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohtia ja työnantajan työsuojeluvaihtoehdot. Esitys toteuttaa hallitusohjelman strategista kokonaisuutta Turvallinen oikeusvaltio Suomi. Hallitusohjelman mukaan uuden tiedustelulainsäädännön tehokas ja asianmukainen soveltaminen ja turvallisuusviranomaisten toimintakyky varmistetaan.

Hallituksen esityksen mukaisissa rajatuissa työtehtävissä mahdollisuus ei-julkiseen rekrytointiin on tarpeellinen. Ei-julkinen hakumenettely on kuitenkin julkisen sektorin yleislinjasta poikkeava menettely, ja lakimuutoksen toimeenpanoa on syytä seurata. Oma-valvon ohella sisäministeriö ja ylimmät laillisuusvalvojat valvovat lakimuutoksen vaikutuksia suojelupoliisiin ja poliisiin tuleviin rekrytointimenettelyihin.

Hallitus katsoo, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä, mutta pitää suotavana, että esitys saatetaan perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kinnunen, Jari, olkaa hyvä.

17.02 Jari Kinnunen kok: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys poliisin hallinnosta annetun lain muuttamiseksi on oikeansuuntainen. Suojelupoliisin muuttuminen tiedustelu- ja turvallisuuspalvelun suuntaan vaatii juuri nyt esitettyjä muutoksia. Keskusrikospoliisin ja paikallispoliisin tehtävät ovat erilaiset kuin supolla ja myös erilaiset keskenään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2022 vp

Turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön muutokset koskevat koko kansalaisten ja yhteiskunnan turvallisuuden takaavaa viranomaisketjua, poliisissa siis myös krp:n ja paikallispoliisin henkilöstöä. Salaisten pakkokeinojen käyttäminen on osa poliisin tekemää joka päiväistä työtä. Totesin alussa, että esitys on oikeansuuntainen. Se keskittyy salaisten pakkokeinojen osalta kuitenkin vain pieneen osaan niistä. Mainituista lukuisimmin käytetään yksinomaan yleisölle tarjolla olevien hyödykkeiden valeostoa, ja sitä käytetään eniten paikallispoliisissa. On siis hyvä muistaa, että salaisia pakkokeinoja on monia muitakin ja niitä käyttävät kymmenet ja taas kymmenet tutkinnanjohtajat päivittäin. He myös altistuvat työssään kansainvälisen ammatti- sekä jengirikollisuuden uhkalle, eikä vähiten siksi, että asioiden käsittelyssä syntyvistä oikeudenkäyntiasiakirjoista on saatavissa tutkinnanjohtajan tiedot. Tämä tarkoittaa, että henkilön uhkan torjuntaa tulisi tarkastella kaikki salaiset pakkokeinot huomioiden ja niiden prosessit huomioiden.

Arvoisa puhemies! Rekrytointimenettelyltä olisin toivonut enemmän kunnianhimoa. Siirtyminen julkisen virantäytön osalta nimettömyyteen jo hakuvaiheessa olisi tullut ottaa huomioon yhtenä mahdollisuutena. Tosin nyt mahdollistetaan nimetyn nimen ilmoittamatta jättäminen, mutta en pidä sitä kuitenkaan riittävänä. En myöskään ymmärrä sitä, että keskusrikospoliisin ja paikallispoliisin valeosto-, peite- ja tietolähdetoimintaan taikka todistajansuojelutehtäviin liittyvät rekrytoinnit keskijohto- ja johtotehtäviin ylipäättään on määritelty vain julkisen haun piiriin. Se on niin, että poliisissa, kuten missä tahansa turvallisuusorganisaatiossa, henkilön hallussa olevan tiedon määrä nousee sitä mukaa, mitä vaativampiin esimiestehtäviin hän urallaan etenee. Enemmän tietoa tutkinnasta saattaa merkitä enemmän uhkaa elämässä. Tämän vuoksi myös keskijohto- ja johtotehtävien rekrytointi tulisi mahdollistaa ilman julkista hakua näissä poikkeustilanteissa.

Omasta kokemuksestani voin sanoa, että minua on uhattu, minun kotonani on käyty, ja se johtuu siitä, että minun nimeni on ollut saatavissa näistä asiakirjoista. No, jokainen meistä ottaa sen eri tavalla, mutta sanoisin, että sen nyt ei kai kenenkään luontaisetiuhin pitäisi kuulua. Toivonkin, että valiokuntakäsittelyssä hallituksen esityksen muutamiin puutteisiin kiinnitetään huomiota. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

17.05 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kuulimme juuri äsken poliisimiehen, kansanedustajakollegan, vahvan puheenvuoron tästä tilanteesta, mikä liittyy näihin rekrytointeihin. On hyvä, että tällainen mahdollisuus on olemassa, että rekrytointi tehdään ilman julkisuutta, ja henkilön, joka valitaan arkaluontoiseen, vaativaan, ankaraan, jopa hengenvaaralliseen tehtävään, turvallisuus taataan tällä tavalla.

Toivon, että tämä asia, mitä äsken edustaja Kinnunen omassa puheenvuorossaan todisti hyvin, otetaan valiokuntakäsittelyssä syvemmin esille. Pitää muistaa, mitä rikollisuutta tämän päivän maailmassa harjoitetaan ja millaisia tapahtumia olemme joutuneet lehtien sivuilta lukemaan. Toivottavasti näissä asioissa nyt eduskunta tulee vastaan, niin että kuulaa — ja varmasti kuullaan — asiantuntijoita ja sellaisia tahoja, jotka tietävät tämän asian tarkalleen. On myös tärkeää yhteiskunnan toiminnan ja oikeuden toteutumisen kannalta, että poliisiviranomaisella on aidosti mahdollisuus tutkia niitä rikoksia ja pitää tietyt asiat tiukasti salattuna. Sillä turvataan sen tutkimuksen eteneminen hyvään ratkaisuun ja sitten samalla turvataan poliisin virkaa harjoittavien ihmisten turvallisuus ja myös perheen turvallisuus. Kannattaa muistaa, että eihän kysymys ole välttämättä pelkästään sen poliisivi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2022 vp

ranomaisen omasta turvallisuudesta, vaan siihen voi liittyä muun muassa perheenjäsenten turvallisuus, eli tämä asia on otettava vakavasti.

Toivon, että ministeri tässä asiassa toimii aktiivisesti valiokunnan suuntaan, niin että tämä asia saatetaan hyvään ratkaisuun.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

17.07 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tämä esitys sinällään olisi kannatettava jo siltä pohjalta, kun puhutaan järjestäytyneestä rikollisuudesta ja sen uhasta tiettyjä avainhenkilöitä kohtaan. Mutta nykyaikana tietysti täytyy vielä huomioida lisäksi erilaiset hybridiuhkatilanteet ja terroristien kaltaiset toimijat, jotka myös voivat liittyä tiedustelutoiminnalla selvitettäviin tahoihin. Eli siksi on korkein aika tämän esityksen tulla eduskunnan käsittelyyn, ja valiokunnan on syytä kiinnittää huomiota siihen, että tässä saadaan sellainen vaikuttava paketti, jolla ongelmaa pystytään korjaamaan.

Sen lisäksi, keitä valitaan tehtäviin, on tietyllä tavalla mielenkiintoista myös se, kuinka julkista on se, keitä niihin tehtäviin on hakenut. Suomi kuitenkin on pieni maa, ja on varsin yksilöivä tieto, jos joku on joltain paikkakunnalta, hänen nimensä on joku ja hänen koulutuksensa on joku ja hän on hakenut johonkin tällaiseen poliisiviranomaisen, suojelupoliisin, avaintehtävään. Kyllä se henkilö saadaan selville. Hänen asuinpaikkansa saadaan selville jo varsin yksinkertaisin yleisesti käytettävissä olevin keinoin, sosiaalisen median kautta ja niin edespäin, jos se halutaan selvittää ja tähän henkilöön olla epäsuotuisissa merkeissä yhteyksissä. Eli se uhka on varsin todellinen, jos sitä haluaa joku käydä toteuttamaan, ja nämä mainitut toimijat ovat sellaisia, että he voivat sitä uhkaa lähteä toteuttamaan. Eli esitystä eteenpäin vaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Niemi, olkaa hyvä.

17.09 Veijo Niemi ps: Arvoisa herra puhemies! Tämä esitys on todellakin kaivattu ja oikeansuuntainen, mutta siinä on muutamia tarkennettavia asioita. Yksi sellainen on muun muassa tämä tilanne, että on käsitelty vaikka isoa huumeraasia, isoja takavarikoita, ja sillä kohtaa, kun sitä asiaa käsitellään käräjäoikeudessa, siellä on tutkinnanjohtaja omalla nimellään ja naamallaan esittämässä vangitsemisvaatimusta. Näihin täytyisi jotenkin pystyä puuttumaan, ettei siellä kohdalla tule sitten tämä tutkinnanjohtaja omalla nimellään ja kasvoillaan koko tämän rikollisjengin tuntemaksi ja mahdollisia uhkia kohtaamaan. Eli pyytäisin, että näitä pieniä yksityiskohtia vielä siinä tarkennetaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Mikkonen, kolme minuuttia.

17.10 Sisäministeri Krista Mikkonen: Arvoisa puhemies! Todellakin tämä esitys tulee nyt eduskuntaan ja valiokuntien käsittelyyn, ja varmaan siinä käsittelyssä voi sitten nousta joitakin asioita esille. Mutta tältä osin tietysti on oleellista, että me saamme tämän tyyppistä lainsäädäntöä, jolla me varmistamme sen, että me pystymme tekemään myös ei-julkisia rekrytointeja sellaisiin tehtäviin, missä se on välttämätöntä. Tietenkin suojelupoliisin roolin muutos on tässä se yksi merkittävä asia, miksi tätä lakiesitystä tarvitaan. Mutta toki, niin kuin tässä on, myös keskusrikospoliisissa ja ihan paikallispoliisissakin on tehtäviä, joissa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2022 vp

on hyvä varmistaa, että kun rekrytoidaan, niin ne nimet eivät ole julkisesti siellä esillä, jolloin tätä tietoa voitaisiin jollain tavalla käyttää väärin ja hyödyntää. Mutta oli hyvä kuulla, että lakiesitys sinänsä sai täältä vahvan tuen.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.